

якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно опанувати тією чи іншою дисципліною, а тим більше – іноземною мовою, якої, як відомо, навчити не можна, а можна її лише навчатися.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андреев А. А. Введение в дистанционное обучение : учеб.-метод. пособие / А. А. Андреев. – М. : ВУ, 1997.
2. Дистанционное обучение : учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 192 с.
3. Зинченко В. П. Дистанционное образование: к постановке проблемы / В. П. Зинченко // Педагогика. – 2000. – № 2. – С. 23–34.
4. Иванников А. Что такое дистанционное образование / А. Иванников, Д. Быков // Учительская газета. – 1994. – № 38. – С. 8.
5. Козубовська І. В. Дистанційне навчання в системі освіти / І. В. Козубовська, В. В. Сагарда, О. П. Пічкара. – Ужгород : УжНУ, 2001. – 290 с.
6. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротеко. – Харків : НТУ „ХПІ”, „Торсінг”, 2002. – 320 с.
7. Овсянников В. И. Заочное и дистанционное образование: близнецы или антиподы / В. И. Овсянников // Открытое образование. – 2002. – № 2. – С. 64–73.
8. Хуторской А. В. Научно-практические предпосылки дистанционной педагогики / А. В. Хуторской // Открытое образование. – 2001. – № 2. – С. 30–35.

Аннотація

Е.В.Долинский, Л.М.Романьшина

Формы, методы и средства формирования коммуникативной компетентности будущих переводчиков в процессе дистанционного обучения

Статья посвящена исследованию использования и совершенствования традиционных форм, методов и средств обучения в дистанционных условиях для формирования коммуникативной компетентности будущих переводчиков.

Ключевые слова: *формы, средства, методы обучения, коммуникативная компетентность, дистанционное обучение.*

Summary

E.V.Dolyns'kyi, L.M.Romanyshyna

The Forms, Methods and Tools of Forming Communicative Competence of Future Translators in the Process of Distance Learning

The article deals with the use and improvement of traditional forms, methods and tools in distance learning environment for the formation of communicative competence of future translators.

Key words: *forms, means, methods of teaching, communicative competence, distance learning.*

Дата надходження статті:

„22” вересня 2010 р.

УДК 37.014+374:167.1(045)

І.В.ДЯКОВ,

методист

(м.Хмельницький)

Погляди С.Ф.Русової на окремі проблеми розвитку позашкільної освіти

В статті розкриваються погляди С.Русової на проблему позашкільної освіти на основі аналізу творчої педагогічної спадщини педагога. Висвітлюються питання теорії виховання, дидактики, естетичного виховання, а також організація позашкільної освіти.

Ключові слова: *С.Русова, педагогічна спадщина, виховання, позашкільна освіта, екскурсійна діяльність, естетичне виховання.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Початок ХХІ ст. в Україні відзначається вагомими політичними, економічними та соціальними змінами, які суттєво впливають на всі сфери життя суспільства. Змінюється й освіта. Її загальна парадигма спрямована на модернізацію змісту, форм і методів роботи, удосконалення мережі і типів навчальних закладів, створення умов для розвитку особистості.

Значне місце у переорієнтації освіти на сучасному етапі належить прогресивному досвіду минулого, відродженню ідей діячів української історії, культури, науки, оскільки, саме вони є носіями прогресу. До таких постатей належить Софія Федорівна Русова – видатний педагог, автор багатьох досліджень з педагогіки, історії, географії, дошкільної і позашкільної освіти.

У її творчому доробку цінними є не тільки праці з історії педагогіки і психології, а й досить сучасні, актуальні погляди на загальні проблеми освіти, а саме: визначення мети, завдань, принципів, форм і методів організації навчального процесу, виховання дітей засобами позашкільної педагогіки.

Усе своє життя Софія Русова боролася за українську школу: організовувала українське вчительство, розробляла питання організації дошкільної та позашкільної освіти, писала підручники, пропагувала ідеї рідної школи, випускала дитячу літературу.

Активна творча діяльність С.Русової припадає на 1917-1919 рр. в уряді Української Народної Республіки. Саме тут вона розробляє ідеї національної освіти і нової школи, пише концепцію позашкільної освіти, шукає відповіді на чисельні запитання, які виникають у непростих умовах державної діяльності.

Із встановленням влади більшовиків національна школа трансформується у систему радянської освіти, державні наукові і освітянські діячі емігрують з України. Їх імена і творча спадщина аж до 90-х років ХХ ст. педагогічному загалу були невідомі, або маловідомі. Серед них і Софія Русова.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми... Дослідження педагогічної спадщини С.Ф.Русової розпочинається у 90-х роках ХХ століття з моменту проголошення Української незалежності.

Життєвий шлях і праці С.Ф.Русової стали предметом дослідження низки дисертаційних робіт, в яких, зокрема, досліджуються її освітня діяльність та педагогічні погляди (І.Пінчук), участь у просвітницькому русі (Г.Гриць), творча спадщина періоду еміграції (О.Джус), різні аспекти внеску діячки у розвиток дошкільної педагогіки (В.Сергеева, Н.Малиновська, З.Нагачевська, О.Пшеврацька), її дидактичні (О.Таран) та філософсько-освітні (О.Пеньковець) погляди, громадсько-політична діяльність (Л.Гонюкова).

У сучасній українській педагогічній науці почали з'являтися ґрунтовні дослідження педагогічних поглядів, літературно-публіцистичної творчості, громадсько-просвітницької діяльності видатної діячки. Окремі аспекти життя і діяльності просвітительки висвітлювалися у статтях, на сторінках журналів та часописів, таких як „Рідна школа”, „Дошкільне виховання”, „Початкова школа”, „Україна”, „Педагогіка і психологія”. У них друкувалися статті О.Губка, Г.Дацюк, Н.Калиниченко, К.Кіндрась, Ф.Погребенника, О.Проскури, В.Сергеевої, Ю.Хорунжого та інших [1].

Разом з тим вивчення поглядів видатного педагога на проблеми позашкільної освіти лише розпочинається. Ідеї С.Ф.Русової, які стосуються ролі краєзнавчої роботи у вихованні дітей, подає М.В.Соловей [7]; В.В.Олійник [3] розкриває погляди видатного педагога на роль шкільного свята як засобу виховання учнів; Федорченко В.К. і Костюкова О.М. [9] аналізують її думки стосовно екскурсійної роботи в школі.

Формування цілей статті... Ми ставимо за мету проаналізувати погляди С.Ф.Русової першої чверті ХХ ст. на проблему позашкільної освіти і виховання дітей в цілому.

Вклад основного матеріалу... Внесок Софії Федорівни в педагогічну науку багатоаспектний: її глибоко цікавили проблеми теорії виховання, дидактики, історії розвитку педагогічної думки як вітчизняної, так і різних країн світу. Перелік її праць свідчить про широку педагогічну ерудицію.

Статті С. Ф. Русової з різних питань освіти можна знайти на сторінках багатьох тогочасних як російських педагогічних, так і українських громадсько-політичних періодичних видань. Серед них – журнали „Вестник воспитания”, „Украинская жизнь” (Москва), „Русская школа”, „Образование”, „Украинский вестник” (Петербург), „Земский сборник Черниговской губернии”, газети „Громадська думка” та „Рада” (Київ) та ін. Незважаючи на те, що після подій 1905–1906 рр. з'явилася можливість вільніше висвітлювати педагогічні проблеми на шпальтах уже наявної періодики, серед українських освітян визріває думка започаткувати власний педагогічний орган. Зауважимо, що тоді в Росії була велика кількість російськомовних педагогічних газет і журналів, але українські вчителі не мали жодного рідномовного періодичного фахового видання. Проблема створення такого журналу особливо загострилась наприкінці першого десятиріччя ХХ ст. Адже після заборони Всеукраїнської спілки вчителів і діячів народної освіти та „Просвіт” український педагогічний часопис був потрібен не тільки як трибуна, з якої можна пропагувати певні ідеї, а і як нова форма об'єднання прихильників боротьби за національну освіту [8].

В період своєї діяльності, який припадає на першу чверть ХХ ст., Софія Федорівна зосереджує увагу на педагогічній творчості. У 1906 р. видає „Український буквар”, поклавши в його основу „Буквар” О.Потебні, складений у 60-х роках позаминулого століття для дітей недільних народних шкіл, що започаткувалися в Харкові та Києві. Ці школи давали дітям освіту українською мовою. Видати букварик О.Потебні не вдалося. Лише в 1909 р. журнал „Киевская старина” надрукував його додатком до журналу, і то без права розповсюджувати окремим виданням. Софія Федорівна упорядкувала український букварик, взявши у О.Потебні весь розпорядок букв, деякі матеріали для читання та пояснення звуків відповідними малюнками. І „Благотворительное общество общепользных и дешевых книг” видало букварик у Санкт-Петербурзі [2].

Розмірковуючи над проблемами позашкільної освіти, С.Русова наголошувала на її великих можливостях у вихованні дітей. З цього приводу, як пише В.В.Олійник [3], вона зауважувала: „Якщо додати до цього наукового змісту позашкільної освіти ще розвиток мистецьких змагань – співи, театр,

малювання, шкільні свята, – то і побачимо, що вона справді виховує гармонійно розвинутих і серцем, і розумом людей, дає змогу розвинути усі свої духовні творчі сили”.

Особливу увагу на позашкільну освіту С.Русова звертала в роки роботи в уряді Української Народної Республіки. Головним принципом в організації позашкільної освіти є доступність для всіх людей і підготовка відповідного персоналу для її проведення. Поширення позашкільної освіти, на думку С.Русової, мусить вестись планомірно, і найкращий план діяльності – районна організація. Тобто, доступність позашкільної освіти забезпечується тим, що місто ділиться на райони, а в кожному районі стоїть „Народний Дім, з районною бібліотекою, з лекціями, курсами, музеями і організованим театром та хором, а також вечірні школи з викладачами. Вони містяться в помешканні „Просвіти” і організовуються самими „просвітянами” з допомогою або земства, або уряду, або кооперативу під наглядом земського інструктора позашкільної освіти, подаючи щороку справоздання тим організаціям, які субсидують „Просвіту” коштами. Вся ця сітка дрібних позашкільних закладів мусить бути безкоштовна в усіх своїх закладах, бо вони ж організовані на народні кошти. Щодо персоналу, то він теж вимагає від нас не меншої уваги. До останнього часу позашкільна освіта скрізь проводилася ідейними особами, які віддавали їй свої сили даремно, не приймаючи за свою роботу ніякої платні, ніякої нагороди. Тепер, коли позашкільна освіта не може стояти на ґрунті випадкової приватної благодійності, робота коло неї мусить бути платна. Щомісяця районні інструктори з’їжджаються, щоб поділитися різними думками і намірами” [5, с.226].

Наголошує С.Русова і на тому, що кожне село має дістати вечірню школу й бібліотеку – два найпотрібніші засоби позашкільної освіти. На хуторах треба мати мандрівного вчителя, який би перебував лише 1-2 місяці в кожному місці. Він приїздить з невеликою, добре підбраною бібліотечкою, розпочинає дорослих вчити грамоті, а серед молоді, яка вміє читати, викликає охоту до книжки, сам читає, організовує хор і, взагалі розбуджує громадське життя, викликає культурно-просвітній рух серед мешканців хутора, чи невеличкого глухого села [5, с.227].

На інструкторів покладаються обов’язки і педагогічні, і адміністративні, вони організовують у своєму районі всю позашкільну освіту, ведуть зносини з „Просвітами”, кооперативами й іншими культурно-просвітніми організаціями, дбаючи про те, щоб уся справа проводилася якомога планомірно і охоплювала всі населені пункти району, починаючи від перших елементарних засобів – вечірньої школи і бібліотеки, і поширюючись, де є змога, так, щоб у кожному містечку або великому селі був театр і музей, і курси [5, с.228].

На позашкільну освіту покладено завдання пропаганди естетичного почуття в народі, тому що український народ є дуже талановитим, бо сам він утворив чудову музику, що уславлює його серед інших народів світу. Естетичне виховання являє собою цілу низку вражень, які утворюють суцільну атмосферу краси. Говорить С.Русова і про вимоги до приміщення, де проводиться позашкільна освіта, а саме: кімната відповідно естетично оформлена, чисто прибрано, на стінах портрети, малюнки, рушники, на вікнах квіти тощо. Ставить вимоги і до вчителя, який повинен бути гарно охайно одягнений, бути взірцем для наслідування.

Основними засобами естетичного виховання педагог називає музику, оскільки саме музика, пісня є тими невід’ємними чинниками, які сприяють пробудженню національної свідомості. Поруч з музикою С.Русова виділяє другий, не менш важливий, художній чинник – театр, зокрема організація драматичного гуртка, де повинен бути добрий керівник, який би зумів навчити драматичного мистецтва дітей.

У педагогічній спадщині С.Русової знаходимо істотні аспекти, пов’язані зі становленням і розвитком в Україні екскурсійної справи. У статті „Вільна українська школа”, що почав виходити з 1917 р., С.Русова розглядає здійснення процесу націоналізації освіти як через впровадження рідної мови викладання, зміну програм, вивчення українознавчих дисциплін, так і через відповідне методичне забезпечення навчально-виховного процесу. При цьому вона особливо виділяє екскурсійний метод [9].

С.Русова зазначала, що „усяка добре організована екскурсія – це спроба в справі здатності дітей до практичного життя. Вона не тільки дає нові знання й закріплює придбані в класі, вона ще підіймає настрої учнів, відкриває їм широкі горизонти, збуджує в учнях громадянське почуття... Мандрівки на свіжому повітрі, де на кожному кроці зустрічаються нові, цікаві речі, обговорюються на справжніх зразках класної лекції, що до цього часу не зворушували справжньої цікавості, а тепер викликають одне запитання за другим, захоплюють новими враженнями, за одну екскурсію учні пізнають більше, аніж за якийсь місяць класної роботи” [6].

Таке навчання, за переконанням С. Русової, найкраще проводити не за тими або іншими підручниками, а шляхом організації екскурсій з учнями як ближніми, так і більш далекими; до тієї або іншої місцевості, цікавої чи з географічної, чи з історичної точки зору. Далі в статті подається перелік можливих екскурсійних маршрутів, освоєння яких мало сприяти формуванню у молоді патріотичних почуттів.

Поєднання викладацької, педагогічної діяльності з підготовкою підручників для школи дає плідні результати. Схвальні відгуки критики дістали її „Початкова географія”, підручники французької мови. Праця в журналі „Світло” (1910-1914) дає можливість приділити головну увагу проблемі творення національної системи виховання і навчання, ознайомлювати педагогічну громадськість із здобутками світової педагогічної думки, в тому числі і стосовно позашкільної освіти.

Журнал „Світло” проіснував 4 роки, у 1914 році у зв'язку з початком Першої світової війни він перестав виходити. Всього було випущено 35 номерів, у яких близько 100 публікацій Софії Русової. Аналіз публікацій Софії Федорівни у „Світлі” демонструє надзвичайно широке коло її інтересів. Саме тут статтями „Дитячий сад на національному ґрунті” та „Націоналізація дошкільного виховання” започатковується відомий цикл її фундаментальних праць із дошкільної педагогіки. У цьому журналі уміщено статті „Ідейні підвалини школи” та „Нова школа”, в яких педагог почала розробляти свою концепцію шкільного навчання. Тут же знаходимо її роздуми щодо літнього відпочинку дітей. Зокрема у статті „Французькі літні колонії” [4] вона описала досвід швейцарського пастора В.Бюнсера, який організував в Альпах відпочинок учнів з поганим станом здоров'я. Спроба В.Бюнсера дала позитивні результати, тому слідом за ним педагоги і лікарі почали щороку вивозити хворих дітей з міських шкіл в гори, на берег моря чи село. Це згодом стало системним явищем і сприяло утворенню спеціальної організації „канікулярні колонії”. Розвиток таких закладів, зазначала Софія Русова, підтримувався владою, яка виділяла для цього кошти. Описуючи організацію відпочинку дітей, С.Ф.Русова відзначала, що разом із санітарним завданням до цієї справи додали ще й національно-громадське. Фактично вона підкреслювала у досвіді роботи французьких канікулярних колоній їх спрямованість на виховання засобами пізнання рідного краю. Як приклад вона писала про те, щоб поїздки в колонії були організовані так, щоб діти на шляху в колонію „гостювали в рідній країні їх батьків й тим знову прив'язувались до того самого краю, од якого злидні та праця одірвала їх..., знову єднались з своїми родичами й мали таке почуття, що вони не насамоті, не загубилися у мільйонній юрбі, а мають... свій край, рідний лан, сад, виноград, й таке почуття зміцнило б конкретну любов до рідної Франції”.

У цій же статті вона описує досвід організації одночасних одноденних замських колоній (це прообраз сучасного одноденного туристського походу).

У праці „Національна школа” (1913) С. Русова наголошувала на важливому виховному значенні проведення дитячого свята, постановки вертепу на Різдвяні свята [3].

Ідею дитячого свята вона розвиває у рукописі „Оповідання для малих дітей” (1913), де вказувала на велике значення народних і дитячих свят для національного виховання. Педагог звертала увагу на недостатнє вивчення проблеми шкільного свята у той період і одночасно наголошувала на необхідності звернутися до практики проведення таких свят у японців, зокрема релігійних, історичних, етнографічних. С.Русова стверджувала, що саме в українській народній космології і термінології свят є багато торжеств, які пов'язані з шануванням сил природи, пір року. Наприклад, звичай колядування – на різдвяні свята, русальні дні проводяться весною, влаштування влітку свята Івана Купала та ін. Але, на жаль, у цей період національні утиски з боку російського уряду значно відбилися на розвитку таких свят. Адже подібні дитячі свята українського колориту заборонялися і переслідувалися урядом, тому що саме в них, як зазначала С. Русова, „приховано багато архаїчне патріотичної краси”. Вона наголошувала на необхідності записувати вищезазначені народні свята в шкільні календарі і святкувати їх. Приводів для дитячих свят, на її думку, було дуже багато. Наприклад, кожна пора року може мати своє свято – весняне (в квітні, коли усі сади білим цвітом красуються, коли на луках скрізь розквітають пахучі фіалки, можна влаштувати свято квітів), влітку – свято жнив, восени – свято овочів, свято Різдва – взимку. Діти мають самі влаштувати ці свята, добирати разом із керівниками матеріал для пісень, декламації, самі прикрашати класи, запрошувати на урочистості приятелів, упорядковувати товариський чай-сніданок. Просвітниця зауважувала, що саме така організація свята викликає велику активність із боку дітей, об'єднує їх почуттями спільної мети [3].

Протягом 1913-1914 рр. С.Русова друкує ряд статей, які згодом лягли в основу невеликої за обсягом, але багатой за змістом книжки „В дитячому садку”, яка вийшла в 1919 р.

Уже в цій праці С.Русова акцентує увагу на необхідності розуміти й урахувувати національну особливість українських дітей. Маючи на увазі здебільшого селянських дітей, вона зазначає, що „українська дитина не дуже експансивна, вона занадто вразлива й часто-густо ховається од інших своїми переживаннями, до неї треба підходити з ласкою, привернути її до себе повагою до її індивідуальності, треба збудити її цікавість, тоді виявляється талановита вдача дитини й озветься її глибока чуливість”.

Серед такого чималого переліку праць звертає на себе увагу досить скромна (всього 20 сторінок) брошура з назвою „Нова школа” (1917). Фактично, це третє перевидання статті, що в 1914 р. була опублікована спочатку в журналі „Світло”, а потім у тому ж році вийшла окремою книжечкою. „Велике слово – школа! Се скарб найкращий кожного народу, се ключ золотий, що розмикає пута несвідомості, се шлях до волі, до науки, до добробуту. У вселюдським житті тільки той народ і бере перемогу, який має на

найкращу школу”, так починає в ній авторка свій виклад основних засад організації навчально-виховного процесу в початковій школі [8].

Висновки... Софія Федорівна Русова – видатний представник демократичної педагогічної думки України, прекрасний педагог-практик, організатор народної освіти. Вона віддала все своє життя справі пробудження в українського народу національної самосвідомості, справі створення національної системи освіти, дошкільного виховання, і зокрема, позашкільної освіти. Винятковий педагогічний і громадський ентузіазм, палка любов до України в поєднанні з любов’ю до людності планети є натхненним прикладом для всього прогресивного вчительства, а особливо України в період її національного відродження і творення суверенної держави.

Праці С.Русової – це не тільки історія української педагогічної думки, славні томи в її скарбниці, а й змістовний, глибокий, всебічний – у плані історичному, національному, педагогічному, психологічному – аналіз специфіки українського дитячого садка і школи, на який потрібно не тільки орієнтуватись, а й добре спиратись як сучасній педагогічній науці, так і практиці розбудови системи дошкільного виховання і школи [7].

У працях педагога також висвітлені основні принципи побудови національної школи, дитячого садка, організація позашкільної освіти; вона говорить про умови, які забезпечують повноцінний гармонійний розвиток дитини, а також про вимоги щодо підготовки майбутніх педагогів. Особливо важливе місце у педагогічній думці належать надбанням С.Русової щодо розвитку української педагогіки, школи та дошкільного виховання. Її творчі доробки є досить актуальними на сьогоднішній день, оскільки саме вони стають у нагоді науковцям і практикам, укладачам програм, концепцій, дослідникам, організаторам нових типів навчальних закладів будувати національну систему освіти з урахуванням найвищих вимог.

Список використаних джерел та літератури:

1. Груць Г. М. С.Русова і просвітительський рух в Україні : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Г. М. Груць. – Тернопіль., 1999. – 20 с.
2. Маленький українець: педагогічні ідеї Софії Русової / упоряд. : Л. Синькоп, Н. Ковальчук. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека „Шкільний світ”).
3. Олійник В. В. Шкільне свято як засіб виховання учнів у вітчизняній педагогічній думці другої половини XIX – початку XX ст. (К. Ушинський, М. Пирогов, С. Русова, Я. Чепіга) / В. В. Олійник // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2009. – № 4. – С.181–184.
4. Русова С. Французькі літні колонії для школярів / Софія Русова // Світло. – 1914. – № 5. – С. 39–44.
5. Русова С. Ф. Позашкільна освіта та шляхи її проведення / Софія Федорівна Русова // Вибрані педагогічні твори : [у 4 кн.]. – [кн. 3 / за заг. ред. Є. І. Коваленко ; упорядн., прим. Є. І. Коваленко, О. М. Таран]. – Чернігів : Деснянська правда, 2008. – С.144–233.
6. Русова С. Шкільні екскурсії і їх значення / С. Русова // Вибрані педагогічні твори / за ред. Є. І. Коваленка. – [у 2-х кн.]. – К. : Либідь, 1997. – Кн. 1. – 270 с.
7. Соловей М. В. Шкільна географія і краєзнавство у педагогічній спадщині Софії Русової / М. В. Соловей // Географічне краєзнавство. – 2000. – № 1(15). – С. 15–16.
8. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. [у 2 кн.]. – [кн. 2 / за ред. О. В. Сухомлинської]. – К. : Либідь, 2005. – С.136–145.
9. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. / Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорова Т. А., Олексійко М. М. – К. : Кондор, 2004. – С. 28–33.

Анотація

И.В.Дяков

Взгляды С.Ф.Русовой на определенные проблемы развития внешкольного образования

В статье раскрываются взгляды С. Русовой на проблему внешкольного образования на основе анализа творческого педагогического наследия педагога. Освещаются вопросы теории воспитания, дидактики, эстетического воспитания, а также организации внешкольного образования.

Ключевые слова: *С.Русова, педагогическое наследие, воспитание, внешкольное образование, экскурсионная деятельность, эстетическое воспитание.*

Summary

I.V.Diakov

The Views of S.F.Rusova onto Determination of the Problem of Out-of-School Education Development

Some views of S.Rusova onto the problem of out-of-school education on the basis of analysis of creative pedagogical heritage of the teacher are revealed in the article. The questions of theory of education, didactics, aesthetic education, and also organization of out-of-school education are illuminated.

Key words: *S.Rusova, pedagogical heritage, education, out-of-school education, excursion activity, aesthetic education.*
Дата надходження статті: „09” червня 2010 р.